

Kalkulačka

„Dávky, daně, exekuce“

Lucie Trlifajová, Jakob Hurrle (Centrum SPOT), Jan Vlček

Jan Klusáček (Platforma pro sociální bydlení)

Martina Zikmundová (Česká asociace streetwork)

Kateřina Sirotková (Platforma pro včasnou péči)

Proč to vzniklo?

„Teď má manžel 10,5 tisíce, já mám 8,5, ale furt máme hodně. To je velký rozdíl proti těm 5 tisícům...ale takový ty základní věci jako nákup oblečení, vybavení bytu, s tím nám pomáhá syn.“

(2015: žena, VPP, manželský pár, Jesenicko)

„Teď když dělám za minimální mzdu, tak mi nic nestrhávají, ... Ale já bych chtěla takovou práci, ať to splatím. Ať to splatím a je klid.“

(2015: žena, 4 děti, Jesenicko)

„Když budeme jen na dávkách, tak budeme mít jen 4 tisíce a budeme v prdeli. To bysme nevyžili, ani kdybysme jedli jen ty čínský instantní polívky. (...) Tady není práce, ani přivýdělek (...) My se do práce nikde nechytíme, jediné to město.“

(2015: muž, VPP, manželský pár, severní Čechy)

„Tady nám dali základní, že dostaneš na bydlení, ale všechno ti vočesali, všechno ti vobrali. Všecko ti postrhávali a co pak? Prostě furt stejně jsi na tom, jak jsi byl.“

(2019: muž, menší město na severu Čech)

„Každý měsíc zaplatím pomalu 4 000 a je mi to úplně k ničemu. Jako kdybych ty peníze vyhazovala, protože každé rok mi (rostou) úroky. Jsem měla (dluh) 200 000, než to bylo u soudu, teď mi to naskočí každé rok o 80 000, já to vůbec neuplatím. [...] Už tam mám přes milion“

(2019: žena s dětmi, západní Čechy)

„To je možná i záměr státu, protože jak dobře se ovládají lidi, který máte v exekucích? Oni musí pracovat a budou brát jakoukoliv práci, jakoukoliv za jakékoli peníz jenom proto, aby přežili (...) v momentě, kdy si člověk musí půjčovat na jídlo, tak je to obchod s chudobou.“

(2021: muž, rodina 1 dítě, Krušnohoří)

„U těch prvních jsem chtěla smlouvu, protože sociální, zdravotní, aby za mě platili, a důchod.“ Dokonce dvě práce odmítla, no ale potom, když se to rozjelo, (...) a viděla jsem, že z takovýho pidi dlůžku mi to naskočilo na ohromně velkej dluh (...) a to, že musím nakrmit dítě, to pro mě byla priorita.“

(2021: žena s dítětem, střední Čechy)

Proč je to důležité?

- Většina příjemců dávek již nyní pracuje, ale jejich příjmy nestačí na pokrytí nákladů na bydlení a základní/dlouhodobé životní potřeby.
- Možnost legální práce v České republice zásadním způsobem ovlivňuje **zadluženost** populace.
- Lidé s nižšími příjmy často mají méně stabilní zaměstnání a bydlení, častější jsou zde i složitější rodinné situace („patchwork families“)

Veřejné politiky (analýzy, o které se opírají) ne vždy adekvátně zohledňují skutečnou situaci nízkopříjmových domácností.

Na rozdíl od dříve dostupných, zjednodušených nástrojů pro výpočet a modelování nároků na dávku, tato kalkulačka (simulační model) reflektuje i **složitě životní situace, nestabilní formy zaměstnání a bydlení, exekuce a insolvence.**

Co kalkulačka umí a k čemu to je?

Výpočet zahrnuje pravidelně (měsíčně) vyplácené nepojistné dávky, daně a exekuční a insolvenční srážky ze mzdy

- Tabulka: modeluje výši čistých příjmů, výši exekučních srážek a nároky na dávky v konkrétním zadaném složení / situaci domácnosti
 - Graf: modeluje dopady změn výše příjmu 1. osoby na *reziduální příjem* domácnosti
- > zachytit a ověřit **efekty schválené reformy sociálních dávek**
- > vést datově podloženou debatu **o efektivním nastavení veřejných politik v dalších oblastech, jako jsou například exekuční a insolvenční srážky**
- > **Představuje nástroj pro poradenskou podporu:** zaměstnávání, bydlení, podpora rodin, aj.

Autoři kalkulačky vycházeli z textů zákonu, které upravují jednotlivé složky počítané v kalkulačce. Výpočty zkontrolovala skupina nezávislých expertů, mechanismus výpočtu však nebyl autorizován MPSV či Úřadem práce. Nejedná se tedy o úřední či státní aplikaci, zejména ve složitějších situacích nemusí vypočtené částky přesně odpovídat částkám nároku na dávky, které vám spočítají na Úřadu práce.

...a co neumí?

... příjmy OSVČ

... ročně účtované daně

... jiné výdaje: náklady se zaměstnáním, splátky dluhů, které nejsou exekučně sráženy, aj.

... snižování dávek kvůli školní docházce dětí (HN i DSSP)

... majetkové testy DSSP (nad 200 tisíc na 1. osobu, 50 tisíc na každou další, celkově nad 400 tisíc na domácnost), více nemovitostí, více než jedno auto na dospělé osobu

... nepodané žádosti o některé dávky (HN, SSP)

Kalkulačka počítá s příjmy za aktuální (zadávaný) měsíc, řada dávek je nicméně v praxi počítána podle příjmu za předcházející období (nejčastěji 3 měsíce).

Výpočty zahrnují stav k 1. 5. 2025, s určitými zjednodušeními: Pro výpočet dávky DSSP je počítáno s navýšeným životním minimem, které bylo schváleno společně s reformou sociálních dávek. U výpočtu nezabavitelné částky pro exekuce a insolvence je u obou variant výpočtu počítáno se stávajícími normativními náklady a stávajícím životním minimem.

Je systém moc (dost) štědrý? Jak vyhodnocujeme finanční situaci domácnosti

DSSP slučuje dávky, které dosud spadaly pod dva odlišné systémy, hmotné nouze a státní sociální podpory -> sledujeme zda **domácnost bude mít příjem pro krátkodobé přežití, i zda bude schopná s příjmem vycházet dlouhodobě.**

- **Ohrožení ztrátou bydlení:** podíl příjmu, které domácnost vydává na bydlení. Nad 40 %: ohrožení nadměrnými výdaji, nad 50 % : ohrožení ztrátou bydlení.
- **Pokrytí základních potřeb:** nezahrnuje dlouhodobé výdaje, úspory, volný čas dětí, aj. Vychází z doporučené hodnoty životního minima spočítané VUPSV pro rok 2021, jednotlivé položky jsou aktualizovány o inflaci za období 2022 až 3/2025.
- **Situace chudoby:** srovnání příjmu domácnosti **po zaplacení nákladů** na bydlení s 60 % toho, co běžně zůstává domácnostem v Česku. (Zdroj: EU-SILC / ale, odlišný postup od metodiky Eurostat, počítá částky před zaplacením bydlení)

Jak jsme vybrali příklady?

Návaznost na analýzu dávkové reformy SPOT +
Platforma pro sociální bydlení (ale důraz nejen na
rizikové příklady, ale i růst podpory)

- Nízké příjmy (1. decil, 1. kvartil, různé profese, ISPV 2024)
- Substandartní komerční nájem: (převážně) byty bez výtahu, cena m2 dle velikosti bytu (Cenová mapy MF ČR) / menší velikost (25. percentil EU-SILC 2024) / nižší energie a služby (33. percentil EU-SILC)
- Přednostní exekuce / insolvence
- Rodiny 2+2 (nárůst nájemního bydlení u mladých) / samoživitelky 1 dítě (70% samoživitelek 1 dítě) / jednotlivci (nárůst jednočlenných domácností, částí příjemci dávek) / senior(ka) (vysoká pravděpodobnost ohrožení chudobou)

Kalkulačka

dávky, daně, exekuce

O Kalkulačce, co počítá a jak modelovat

Vyberte příkladovou domácnost

Všechny (12)

Samoživitelka (3)

2 dospělí, 2 děti (3)

Senior/ka (3)

Pracující jednotlivec (3)

**Senior/ka s exekucemi a nižším důchodem,
práce na dohodu, nájem v Praze**

Příklad ukazuje kombinovaný efekt nízké nezabavitelné částky pro jednotlivce (v poměru k cenám komerčního bydlení) a poklesu nároku na dávky, který již v současnosti vede k tomu, že vyšší příjem nepřináší reálnou finanční změnu. V novém systému nebude možnost navýšit legálně příjem ani nad hranici částky k pokrytí základních potřeb.

Vybrat domácnost

